

недостатки, выявляют имеющиеся резервы и определяют меры по их реализации; доводят до сведения пользователей результаты анализа. Сделан вывод, что необходимость и значение оценки управляемо организационного развития предприятия обусловлены потребностью систематического анализа и совершенствования работы в рыночных отношениях, перехода к самокупаемости, самофинансирования, потребностью в улучшении использования ресурсов, а также поиском резервов укрепления потенциала предприятия. А меры по улучшению управления ресурсным потенциалом управляемо организационного развития предприятий предполагают комплексную оценку деятельности всех аспектов их деятельности, а также выработку рекомендаций, касающихся всех сторон производственно - хозяйственной деятельности предприятий, включая производственную, маркетинговую, и собственно финансовую подсистему.

Ключевые слова: ресурсный потенциал, анализ, предприятие, состояние, управление

The article considers the analytical aspects of managing controllable resource potential and organizational development company. Investigated that the successful analysis manageable resource potential and organizational development is a clear organization of the analytic process as a system of rational, coordinated action research study of an object under a particular purpose. Determined that the interpretation of analytical performance sudation engaged in text form, and allow assessment of the effectiveness of dying and the potential of activities holstering subjects, summarize the achievements and shortcomings, identify available resources and identify measures for their implementation, brought to the attention of users of the analysis. It is concluded that the need and importance of evaluation manageable and organizational development of enterprise due to the need for systematic analysis and improvement for the market economy, the transition to self-sufficiency, self-financing, the need to improve the use of resources and strengthen the capacity of finding reserves of the company. And measures to improve the management of resource potential controllable and organizational development of enterprises involve a comprehensive assessment of all aspects of their activities, and make recommendations regarding all aspects of production - business enterprises, including production, marketing, and actually finance subsystem.

Keywords: resource potential, analysis, company, condition, management

УДК 334.71

Н.М. ПОБЕРЕЖНА, канд. екон. наук., доц. НТУ «ХПИ»

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Визначено складові економічної безпеки промислового підприємства до яких віднесено фінансову, політико- правову, інтелектуальну і кадрову, техніку – технологічну, інформаційну, екологічну та силову. Запропоновано додаткову складову економічної безпеки – інвестиційну. Надана класифікація факторів впливу на процес формування інвестиційних стратегій. Запропонована класифікація інвестиційних стратегій. Розкрито необхідні дії з керування ризиками при інвестиційній діяльності.

Ключові слова: економічна безпека, інноваційна діяльність, керування ризиками, джерела небезпеки, інвестиційні стратегії

© Н.М. Побережна, 2013

Вступ. Сьогодні, в умовах глобалізаційних викликів та нестабільності зовнішнього оточення, ефективний розвиток українського господарства і, в першу чергу, українського промислового підприємства значною мірою залежить від рівня забезпечення його економічної безпеки.

Безперечно, проблема забезпечення економічної безпеки держави характеризується найвищим рівнем пріоритетності. Але, проблема економічної безпеки підприємства як невід'ємної частини життєдіяльності нашої держави потребує не менш прискіпливого ставлення, постійного моніторингу та ефективного вирішення. При цьому, забезпечення економічної безпеки підприємства повинно спиратись на існуючі закони, мати свою правову основу, мати свою програму захисту новітніх технологій, розробок, ноу-хау та іншої важливої інформації.

Аналіз основних досягнень і літератури. Питання щодо вирішення проблем економічної безпеки, щодо дослідження складових економічної безпеки підприємства, розробки методів та технологій її оцінки досліджувалися у наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Абалкін А. І. [1], Алтухов Ю. І. [2], Ареф'єва О. В. [3], Баженова О. В. [4], Горшков В. В. [5], Грунін О. А. [6], Камлик М. І. [7], Орлов П. І., Духов В. Є. [8], Кириленко В. І [9], Іванюта Т. М. [10] та ін.

Мета дослідження. Висвітлення пропозицій щодо визначення та складу економічної безпеки промислового підприємства, виявлення необхідних дій з керування ризиками при інвестиційній діяльності, яка забезпечує його стабільне функціонування, економічне зростання та розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки сучасні українські підприємства функціонують в умовах нестабільності, невизначеності та непередбачуваності. Тому керівництву підприємства необхідно приймати ризикові рішення в умовах жорсткої конкуренції для досягнення запобігання, послаблення або захисту від існуючих або прогнозованих небезпек та загроз.

Підприємство має повну економічну самостійність, воно само визначає свою економічну політику, організовує виробництво та збут продукції, повністю відповідає за результати своєї господарської діяльності. Це потребує від керівництва усвідомлення актуальності вирішення питань економічної безпеки підприємства, систематичного визначення джерел небезпеки, ідентифікування загроз, контролю ситуації та оцінки ризику.

П. І. Орлов та В. Є. Духов [8, с.24-25] вважають, що керування ризиками припускає наступні дії менеджера з безпеки:

1. Виявлення джерел загроз і небезпек. З метою безпеки досліджуються всі джерела як зовнішнього, так і внутрішнього середовищ.

2. Ідентифікація загроз і небезпек, що породжує те чи інше джерело (наприклад природа породжує зливу, ураган, посуху, повінь і т. д.; конкурент – непорядну рекламу, підробку продукції і товарного знаку, змову з постачальниками і покупцями, і т.д.; фізична особа може виявитися тривіальним злодієм, грабіжником, шахраєм і т.д.).

3. За визначеними й ідентифікованими загрозами і небезпеками необхідно вести спостереження, здійснювати моніторинг, що дозволить вжити заходи захисту, які адекватні ступеню їхнього розвитку .

4. З цією метою розробляються моделі захисту відповідно кожного виду небезпеки, з врахуванням її допорогового чи післяпорогового стану.

5. Для здійснення будь – якої моделі захисту необхідна відповідна нормативна база: статуту, положення, інструкції і т. д, що не повинні суперечити чинному законодавству.

6. На підставі розроблених моделей захисту, встановленої нормативної бази, а також з врахуванням фінансових та інших можливостей фірми розробляються організаційні структури, що здійснюють функції економічної безпеки. (це можуть бути спеціальні структурні підрозділи (служба безпеки), набуття послуг ринкових структур безпеки, функції звичайних структур фірми).

7. Здійснення функції захисту підприємства.

8. Контроль і коректування процесу захисту фірми.

Економічну безпеку сучасного підприємства складають юридичні, виробничі відносини і організаційні зв'язки, матеріальні й інтелектуальні ресурси, що забезпечують стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток [10, с. 9].

Якщо розглядати економічну безпеку сучасного промислового підприємства, то до її складових більшість науковців відносять такі, як:

- фінансова (досягнення найбільш ефективного використання ресурсів);
- політико-правова (дотримання чинного законодавства, всебічне правове забезпечення правової діяльності підприємства);
- інтелектуальна і кадрова (збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом);
- техніко-технологічна (ступінь відповідності застосованих на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам за умови оптимізації витрат ресурсів);
- інформаційна (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства);
- екологічна (дотримання чинних екологічних норм);

- силова (забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства).

В нашому дослідженні пропонуємо розглянути ще одну не менш важливу складову економічної безпеки підприємства – інвестиційну безпеку.

Інвестиційна діяльність підприємства забезпечує його зростання та розвиток, є умовою його успішного функціонування на всіх стадіях його життєвого циклу, що зумовлює її стратегічну значущість для розвитку підприємства.

Складність, багатоаспектність, множинність цілей і їх неузгодженість вимагає коригування дій підприємства в процесі капіталовкладень, тобто виваженого управління інвестиційною діяльністю у коротко- та довгостроковому періоді з урахуванням стратегічної спрямованості загального розвитку підприємства, тому інвестиційна безпека в системі захисту підприємства стає однією з найбільш важливих складових.

Включення механізмів фінансового захисту інвестиційних проектів починається з моменту визначення цілей інвестиційної діяльності. Передусім, цілі інвестиційних проектів повинні відповідати інтересам бізнесу підприємства, її місії і не суперечити чинному законодавству та діловій етиці [8, с. 225]. А, оскільки інвестування є ризиковим видом діяльності підприємства, в процесі формування інвестиційних стратегій необхідно враховувати ризик вкладання коштів як з позиції збитків, так і збільшення витрат на реалізацію інвестиційного проекту. Розглядаючи інвестування як процес, ризик можна розподілити на:

- стартовий (початковий), який виникає на попередній стадії;
- поточний, що характерний для стадії інвестування;
- фінальний (кінцевий) – ризик стадії експлуатації інвестиційних проектів [11, с. 44].

При цьому, необхідно враховувати, що при розробці інвестиційного проекту аналізуються і оцінюються, з точки зору безпеки, стан кон'юнктури, динаміка її привабливості і рентабельності, можливі ризикові ситуації, визначається ймовірність неприємного підсумку інвестиційної діяльності для підприємства. Якщо інвестиційна діяльність здійснюється сумісно з партнерами, цілі і наміри останніх підлягають оцінці, з точки зору ділової чистоти.

На підставі визначених оцінок на підприємстві розробляється інвестиційна стратегія і засоби захисту. Серед них на першому місці є [8, с. 226]:

- економічна і правова оцінка захисту інтересів підприємства в інвестиційних проектах;
- вибір стратегії управління інвестиційними проектами з точки зору безпеки;
- контроль і коригування програми управління інвестиціями з точки зору їх безпеки.

Таким чином, для зменшення ризику інвестиційної діяльності та забезпечення інвестиційної безпеки, керівництву підприємства необхідна розробка ряду інвестиційних стратегій та набору стратегічних альтернатив, які можна порівняти з генеральним планом дій, що визначає пріоритети виконання стратегічних інвестиційних завдань.

Відаючи належне вченим-дослідникам, щодо визначення факторів впливу на процес формування інвестиційних стратегій, їх можна систематизувати, розподіливши за таксономічним рівнем впливу на макро-, мезо- і мікроекономічні; за сутністю – на правові, економічні, техніко – технологічні, соціальні, екологічні, культурні; за осяжністю дій – на національні й міжнародні; за регулярністю впливу – на систематичні та випадкові; за ймовірністю виникнення – на детерміновані та стохастичні; за особливостями сприйняття – на об’єктивні на суб’єктивні; за спрямованістю та джерелами виникнення – на зовнішні та внутрішні.

Найбільш повна класифікація інвестиційних стратегій запропонована Ястремською О. М. [11, с. 59-60] відображена в таблиці 1.

Таблиця 1 - Класифікація інвестиційних стратегій

Класифікаційна ознака	Вид інвестиційної стратегії
Загальна стратегічна спрямованість функціонування і розвитку підприємства	Виживання; паритет; лідерство.
Бінарність управлінських рішень	Переважає інвестування, інвестування, неінвестування
Належність об’єкта вкладання до середовища життєдіяльності підприємства	Внутрішнє інвестування, зовнішнє інвестування
Головна мета	Збільшення: ринкової вартості підприємства (капіталу); доходності або прибутковості; ліквідності, зменшення ризику
Темпи вкладання капіталу	Інтенсивне інвестування, якщо його темпи перевищують середньогалузеві або власні у попередньому періоді чи за попереднім проектом (з нарощуванням темпів); неінтенсивне інвестування (з незмінністю темпів); регресивне (з уповільненням темпів)
Обсяги вкладання	Активна (із збільшенням обсягів вкладання); Стабільна (з незмінністю обсягів); Обережна (із зменшенням обсягів)
Вид економічної діяльності	Економічна; соціальна; екологічна; організаційна; техніко – технологічна; фінансова; змішана
Рівень економічної ефективності	Високоефективна; середньо ефективна; низько ефективна або неефективна
Рівень ризику	Високоризикова; середньоризикова; низькоризикова або безризикова
Джерело	Позикова; залученого інвестування; самоінвестування

Завершення таблиці 1

Класифікаційна ознака	Вид інвестиційної стратегії
Форма власності інвестованих коштів	Приватного інвестування; колективного інвестування; державного інвестування; муніципального інвестування; змішана
Види податкових та кредитних пільг	Пільгова; точкового або селективного пільгування; відсутності пільг
Рівень інноваційності проектних пропозицій	Інноваційна (мутаційна); імітаційна
Цільовий об'єкт	Інвестування у товар; ринок, засоби виробництва;
Конкурентна спрямованість	Забезпечення цін; забезпечення якості; пошуку можливостей; інноваційна
Функціональна спрямованість	Маркетингова; постачальницька; підготовки виробництва; виробнича; збутова
Термін	Довгострокова; середньострокова; короткострокова
Незмінність умов капіталовкладень	Адаптивно-ситуаційна, постійна
Галузева спрямованість	Інвестування у певну галузь або вид економічної діяльності
Територіальні спрямованість	Інвестування у певний регіон (територію)
Зосередження капіталу	Диверсифікації (вузької – у споріднені об'єкти за галузевою, територіальною та іншими ознаками; широкої – у неспоріднені об'єкти); концентрації

Запропоновану систему інвестиційних стратегій можна розподілити за критерієм принципової дії, застосування якого дозволить керівництву, власникам та менеджерам підприємства визначити головні питання щодо доцільності здійснення інвестування.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

- економічна безпека підприємства – це такий його стан, при якому підприємство з використанням наявних у нього ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз в умовах нестабільності та невизначеності;

- одною з найважливіших складових економічної безпеки є інвестиційна безпека – це стан ефективного використання його ресурсів та ринкових можливостей для запобігання погроз зовнішнього та внутрішнього середовища, які виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства, що сприяє його стійкому розвитку;

- задля зменшення ризику інвестиційної діяльності та забезпечення інвестиційної безпеки, керівництву підприємства необхідна розробка ряду інвестиційних стратегій та набору стратегічних альтернатив.

Список літератури: 1. *Абалкин Л. И.* Экономическая безопасность России : угрозы и их отражение [Текст] / *Л. И. Абалкин* // Вопросы экономики, 1994. - № 12. - С. 4-13. 2. *Алтухов Ю. И.* Особенности обеспечения экономической безопасности предпринимательской деятельности на уровне региона : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 «экономика и управление народным хозяйством» [Текст] / *Ю. И. Алтухов* ; [Тамб. гос. ун-т им. Г. Р. Державина]. – Тамбов, 2004. – 132 с. 3. *Ареф'ва О. В.* Наукові основи формування економічної безпеки підприємств [Текст] / *О. В. Ареф'ва* // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України : зб. матер. наук.- практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 р. – К. : Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – С. 49-53. 4. *Баженова О. В.* Застосування системного підходу до аналізу економічної безпеки держави [Текст] / *О. В. Баженова* // Вісн. КНУ, сер. Економіка. – Вип. 66-67. К. : ВПЦ КНУ, 2003. – С. 122-124. 5. *Горшков В. В.* Основы безопасности коммерческой деятельности : учеб. пособ. [Текст] / *В. В. Горшков, А. И. Соловьев* // СПб. гос. инж.-экон. ун-т. – СПб. : [б. и.], 2001. – 128 с. 6. *Грунин О. А.* Экономическая безопасность организации [Текст] / *О. А. Грунин, С. О. Грунин*. – СПб. : Питер, 2002. – 128 с. 7. *Камлик М. І.* Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. [Текст] / *М. І. Камлик*. – К. : Атіка, 2005. – 431 с. 8. *Орлов П. І.* Основы економічної безпеки фірми: навч. посіб. [Текст] / *П. І. Орлов, В. Є. Духов*. – Х. : ТОВ «Прометей – Прес», – 2004. – 284с. 9. *Кириленко В. І.* Інвестиційна складова економічної безпеки : монографія [Текст] / *В. І. Кириленко*. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с. 10. *Іванюта Т. М.* Економічна безпека підприємства : навч. посіб. [Текст] / *Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський*. – К. : Центр учбов. літ. – 2009. – 256 с. 11. *Ястремська О. М.* Стратегічне управління інвестиційною діяльністю підприємства : навч. посіб. [Текст] / *О. М. Ястремська*. – Харків: Вид. ХНЕУ. – 2006. – 192 с.

Надійшла до редколегії 27.11.2013

УДК 334.71

Інвестиційна складова економічної безпеки / Н.М. Побережна // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. – 2013. – № 67 (1040) – С. 179-185 Бібліогр.: 11 назв.

Определены составляющие экономической безопасности промышленных предприятий, к которым отнесены финансовая, правовая и политическая, интеллектуальная, человеческая, технико - технологическая, информационная, экологическая, силовая составляющие. Предложена дополнительная составляющая экономической безопасности - инвестиционная составляющая. Дается классификация факторов, влияющих на формирование инвестиционных стратегий. Предложена классификация инвестиционных стратегий. В статье раскрыты необходимые действия по управлению рисками инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, инновационная деятельность, управление рисками, источники опасности, инвестиционные стратегии.

It was determined that components of the economic security of industrial enterprises include financial, legal and political, intellectual, human, technical, technological, informational, environmental, force resources. The author suggests that an additional component of economic security is investment component. A classification is given factors of influence on the formation of investment strategies. It was proposed the classification of investment strategies. In the article the necessary actions to control risks in investing activities were shown.

Keywords: economic security, innovation activity, risk management, sources of danger, investment strategies.